

Društvene i materijalne okolnosti nastanka i recepcije romana Gospođa Bovary Gustavea Flauberta

---

Kaurin, Marijana

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Department of Cultural studies / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Odjel za kulturologiju**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:156:002253>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the diploma theses of the Department of Cultural Studies, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

ODJEL ZA KULTUROLOGIJU

ZAVRŠNI RAD

Osijek, rujan 2016.

Marijana Kaurin

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

ODJEL ZA KULTUROLOGIJU

ZAVRŠNI RAD

Tema: Društvene i materijalne okolnosti nastanka i recepcije romana *Gospođa*

Bovary Gustavea Flauberta

Pristupnica: Marijana Kaurin

Osijek, rujan 2016.

ODJEL ZA KULTUROLOGIJU	
ZAVRŠNI RAD	
Znanstveno područje: Humanističke znanosti	
Znanstveno polje: Filologija	
Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti	
	Izrađeno:
	Primljeno:
	MENTOR: Doc. dr. sc. Ivana Žužul
	Mj:
	Broj priloga:
	PRISTUPNIK: Marijana Kaurin

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. GUSTAVE FLAUBERT	6
2.1. Nastanak djela Gospođa Bovary	7
3. KONTRAST IZMEĐU LIKOVA U DJELU.....	10
3.1. Charles-Denis-Bhartolome Bovary / Charles Bovary	10
4. EMMA BOVARY - RUTINA KAO OTROV.....	12
5. ODNOS DRUŠTVA PREMA POJEDINCU.....	17
6. SUDSKI PROCES ZBOG DJELA	18
6.1. Povreda javnog morala i religije	19
6.2. Obrambeni govor branitelja gospodina Senarda	21
6.3. Presuda	24
7. BOVARIZAM	26
8. ZAKLJUČAK.....	28
9. LITERATURA.....	30
11. POPIS SLIKA	31

1. UVOD

U ovom završnom radu analizirat će se djelo Gustavea Flauberta, *Gospođa Bovary*. Prikazat će se život autora te nastanak djela koje je proglašeno nemoralnim te zbog kojeg se vodio sudski postupak protiv pisca. U prvom planu pojavljuje se lik Emme Bovary, njezine karakteristike, snovi, (ne)djela i smrt. Pokazat će se kako knjige utječu na život običnog čovjeka, kako povezujemo Emmin lik sa stvarnim ljudima i samim autorom te kako nas rutina svaki dan iznova pomalo ubija i oduzima nam radost života. Likovima u djelu isprepleteni su životni putevi, ali svatko ovom drugom stvara kontrast te se većinom razlikuju. Emma Bovary predstavlja mnoge sanjare koji su nezadovoljni stvarnošću i koji traže bijeg u različitim pravcima na različite načine, ali vođeni istim problemom. Emma nije samo ime nekog lika, ona je sam autor.

2. GUSTAVE FLAUBERT

Gustave Flaubert rođen je u Francuskoj, 12. prosinca 1821. godine u Rouenu, gradu koji spominje i u djelu *Gospođa Bovary*. Pisanjem se bavio od djetinjstva. Pokušao je studirati pravo u Parizu po nagovoru roditelja, ali kako mu se grad nije svidio napustio je studij. Preselio se tada na obiteljski posjed u Croissetu i tamo ostao do svoje smrti, no u pronađenim podacima stoji kako je često putovao; (Pirineji, Trouville, Normandija, Bliski istok, Malta, Kairo, Tunis itd.). Detalji su bili vidljivi u njegovim spisima koje je pisao tijekom putovanja. Zanimljivo, a vezano za ovo djelo jest činjenica da mu je otac bio liječnik, a majka kći liječnika, što je također projicirao na likove i neke događaje vezane uz Charlesove pokušaje napretka. Gustave Flaubert svoje je djetinjstvo proveo u bolnici pa mu je to svakako omogućilo da zorno prikaže neke događaje. Njegovo prvo djelo bilo je *Iskušenje sv. Antuna* – pjesničko filozofska rapsodija. U opusu njegovih djela nalaze se još: *Sentimentalni odgoj*, *Salamambo*, *Tri priče* te *Bouvard i Pécuchet*; roman koji je objavljen posthumno. Flaubert je umro na obiteljskom posjedu u Croissetu, 8. svibnja 1880. godine.

Slika br. 1 „Gustave Flaubert“

Ovako pisca opisuje E. Faguet: „Postojao je u Flaubertu istovremeno romantik kojemu se stvarnost činila glupom i realist koji je smatrao romantizam ispraznim; umjetnik koji je smatrao građane grotesknima i građanin koji je mislio da su umjetnici pretenciozni, a sve je to bilo obavijeno mizantropom koji je čitav svijet držao smiješnim.“¹

Gustave Flaubert bio je nenadmašeni predstavnik svjetskog realizma, posebno zbog djela *Gospođa Bovary* i *Sentimentalni odgoj* (autobiografsko djelo o odrastanju) koji po svojim značajkama nisu pripadali svome vremenu.

„Oba obrađuju tematiku iz svagdašnjega života, zasnovanu na sukobu između zamišljenih ideala nadahnutih romantikom, i surove zbilje koja ih ubija dosadom i banalnošću jednoličnog protjecanja života. Sveznajući pripovjedač pri tome nepristrano opisuje događaje i prenosi dijaloge, paralelni fabularni nizovi slijede sudbine pojedinaca u okvirima njihovih životnih sredina, a temeljna je tehnika naracija koja uspijeva integrirati priču u cjelinu. Izuzetno dotjerani stil, suptilna analiza psihologije likova, osobito njihovih motivacija, kao i složena problematika interpersonalne komunikacije, erotskih maštanja i prizemnog provincijskog morala, te vještina u zapažanjima detalja ljudskih osjećaja i ponašanja, čine oba romana istovremeno i pretečama moderne proze.“²³

2.1. Nastanak djela *Gospođa Bovary*

Gospođu Bovary, Flaubert je počeo pisati u rujnu 1851. godine, u Croissetu, a završio u Parizu 1855. godine. Imao je za ovo djelo 70 nacрта iz čega je vidljiva njegova požrtvornost da dočara svoju maštu na što precizniji način.

„Noću je ustajao i prepravljao riječi, smišljao nove ideje koje bi bile prikladnije i nikada ne bi pristao da se to mijenja.“³

---

¹ Polanšćak, A., Šafranek, I., Francuski realistički romani XIX. stoljeća, Zagreb, 1972., str. 120

² Solar, M., Književni leksikon, 2011., Matica Hrvatska (<http://www.matica.hr/knjige/autor/521/>) (19.05.2016.) ³

Bogdanić, N., Veliki majstor stila: uz 120. Obljetnicu smrti Gustavea Flauberta, Hrvatska obzorja, 8, 2000., str.

³.

„Zanimljivo je na tim 'iskopinama' promatrati piščev napor i putove njegova književnog stvaralaštva uspoređivanjem prvobitnih bilješki i konačnog oblika djela.“⁴

Podlogu ⁴ za bračni život para Bovary nalazimo u stvarnom povijesnom primjeru para Delamare. Bez obzira na ovu činjenicu, roman se smatra izmišljenim jer to nije bio jedini autorov izvor. Glavna tema na početku bio je život djevojke na selu koja čezne za daljinama i koja će umrijeti bez ljubavi.

„Ako je početnu ideju Flaubertu i dala sudbina gospođe Delamare, on je mnogo detalja preuzeo iz pariške afere Louise Pradier, svoje prijateljice i žene kipara Pradiera, ogrezle u dugovima i skandalima, a bez sumnje su i druge žene pridonijele stvaranju složena Emmine lika, kao temperamentna pjesnikinja Louise Colet i Elisa Schlesinger.“⁵

Flaubert je skupio svo svoje sjećanje zemalja kroz koje je prošao i ljudi koje je sreo te tako kreirao novo okruženje koje je opisao u knjizi.

„Od svih francuskih romana 19. st. ovo je djelo premac prikaza "umjetničkog savršenstva" i besprimjerne stvaralačke požrtvovnosti. Poznati francuski kritičar Gustave Lanson, a za mnoge to mišljenje vrijedi i danas smatrao je da *Gospođa Bovary* ima sreću da bude remekdjelo suvremenog romana. Dubina Flaubertove analize i neusporediva preciznost njegova jezika obnovili su vrstu romana za koji se u to doba činilo da je već doveden do savršenstva u snažnim i grozničavo pisanim djelima Stendhala i Balzaca. Flaubert je ne samo stvorio suvremeni roman psihološke analize nego je, kao prvi, postavio zahtjev svjesne umjetnosti u samom činu pisanja.“⁶

Sam autor djelo opisuje kao „roman o ironičnoj sudbini koja podešava stvar tako da cjelina bude što je moguće skladnija, a sudionici što je moguće nesretniji.“ ⁷

„Objektivnost je pripovjedačeva tolika da ona prerasta samu sebe prelazeći u hladnoću, u ironiju koja mjestimice nalikuje odnosu nesnošljivosti prema prikazivanu predmetu. Samo takva

---

⁴ Šafranek, I., *Gospođa Bovary i Sentimentalni odgoj Gustava Flauberta*, Zagreb, 1995., str. 111

⁵ Polanšćak, A., Šafranek, I., *Francuski realistički romani XIX. stoljeća*, Zagreb, 1972., str. 105

⁶ Matica Hrvatska (<http://www.matica.hr/knjige/autor/521/>) (19.05.2016.)

⁷ Isto (30.06.2016)

objektivnost koja u prividu realističkih slika otkriva detaljne psihološke slike stvarajući roman lika, ili roman likova, može njihove portrete učiniti tako mučnima.“⁸

Zbog toga su kritičari Gustavea Flauberta, smatrali ravnodušnim što on nikako nije bio. On se poistovjećuje s likom Emme jer je u mladosti bio uzaludno zaljubljen u udanu ženu – Elisu Foucault. Ovim djelom, smatra književnopovijesna kritika, zapečatio je taj događaj koji mu je, očito snažno obilježio ostatak života. Kritika također polazi od pretpostavke da autor na Emmu projicira svoje osjećaje nastale spoznajom o beznađu njegove neuzvraćene ljubavi. Bez obzira na pokušaj objektivnosti pri pisanju, neki životni događaji, koliko god bili tužni daju poticaj i kreiraju detaljno izrađen lik koji je po svim svojim karakteristikama vrlo potresan.

„I tako je pisac koga su smatrali ravnodušnim na najprisniji način vezan sa svojim djelom. On je prisutan svugdje, najviše u svom stilu jer za pjesnika predložiti stvarnost znači pretvoriti je u savršenu iluziju stila koji je osoban i apsolutan način pjesnika da vidi stvari.“⁹

---

⁸ Šarić, L.J., Roman, pripovjedač i filozofija tragičnoga postojanja – (predgovor) u G. Flaubert: Gospođa Bovary, Zagreb, 1997., str. 6

⁹ Šafranek, I., Gospođa Bovary i Sentimentalni odgoj Gustava Flauberta, Zagreb, 1995., str. 114

3. KONTRAST IZMEĐU LIKOVA U DJELU

„Svaki je lik na svoj način promašen i stoga tragičan. Doista, svi su oni sjene koje hodaju ne videći se zapravo, koje govore ne kazavši ništa jedna drugoj, koje traže zadovoljstvo izvan sebe ne spoznajući da ga uopće nema u svijetu kakav on jest. A okrutan je to, beznadan svijet.“¹⁰

3.1. *Charles-Denis-Bhartolome Bovary / Charles Bovary*

Charles-Denis-Bartolome Bovary bio je Charlesov otac. Po osobnosti znatno se razlikovao od njega, ali i od svoje žene koja nije imala idealan život s njim. Kada je izgubio novce, pokušavao se baviti nekim poslovima poput proizvodnje tkanine, ali sve mu je propalo pa se odselio u malo selo i tamo ostao živjeti. Očaj i jad kreirali su od njega vrlo nezadovoljnog čovjeka koji je otežavao svima oko sebe, a najviše svojoj ženi.

„Isprva je sitno trpjela, ne tužeći se, kad bi ga vidjela kako trči za svim seoskim djevojčurama i kad bi joj se uveče vraćao kući s kojekakvih sumnjivih mjesta, zasićen svega, zaudarajući po vinu kao pijanac.“¹¹

Iako i sama u nevolji i razočaranju, ona se za razliku od Emme borila za svoje dijete. Trudila se odgojiti Charlesa, poslala ga je na školovanje kod župnika što je na kraju i oblikovalo njegov budući put u obrazovanju. Život njegovih roditelja nije bio lagan ni uspješan, a to se nije promijenilo ni s njegovim dolaskom na svijet. Različite pretpostavke oko odgoja s majčine i očeve strane kreirali su nesigurnog dječaka koji je bio dobar u školi, ali nije učio s razumijevanjem. Bio je radišan, imao je sve skripte, trudio se.

„Obavljao je svoj svakidašnji skromni posao kao konj, kojega dresiraju, i koji se okreće na mjestu vezanih očiju, ne znajući što radi.“¹²

---

¹⁰ Šarić, LJ., Roman, pripovjedač i filozofija tragičnoga postojanja – (predgovor) u G. Flaubert: Gospođa Bovary, Zagreb, 1997., str. 7

¹¹ Flaubert, G., Gospođa Bovary, Zagreb, 1967, str. 12

¹² Isto, str. 15

Takav čovjek nije se mogao svidjeti osobi poput Emme koja je sanjala o snažnim muškarcima koji će je odvesti u nove pustolovine i izbaviti iz rutine. Dobila je jadnog Charlesa koji nije imao izgrađen karakter, koji je naučio slušati i raditi. Bio joj je u najmanju ruku vrlo dosadan. Smatram kako je Charles bio vrlo nesretan čovjek. Koliko je samo depresivno biti doktor? Koliko god se možda nekome sviđalo, biti svakodnevno okružen bolestima i nesrećama ni od koga ne može napraviti uzbudljivu osobu punu entuzijazma za udovoljavanje prvo sebi, a onda ostalima oko sebe. Trudeći se živjeti život na svoj način, Charles nije primjećivao svijet i okolinu. Njegov lik je u cjelini možda tragičniji od Emme. Prva žena mu umre, druga se ubije, izgubi svu klijentelu zbog selidbe, na kraju shvati da je Emmu sam slao njezinim ljubavnicima i slično. O entuzijazmu u takvoj osobi ne bi bilo u redu ni raspravljati.

„Charles Bovary zamišljen je kao čovjek koji je jedini volio Emmu, iako je nije razumio, i on na kraju u svom bespomoćnom bolu u kojem ljubav prevlada ljubomoru, u svom praštanju i smrti, dobiva neku tragičnu veličinu.“¹³

---

¹³ Polanšćak, A., Šafranek, I., Francuski realistički romani XIX. stoljeća, Zagreb, 1972., str. 112

4. EMMA BOVARY - RUTINA KAO OTROV

Svaki prvi trenutak u životu završi i stalno čekamo sljedeći prvi, sljedeće nešto novo što će u nama probuditi radost života, entuzijazam, nadahnuće i uzbuđenost. Sve ostalo je otrovna rutina koja polako nagriza spužvu strpljenja. Neki ljudi u njoj uživaju, pronalaze potreban mir i staloženost, ali za ove s druge strane ona predstavlja smrt. Ona ne ubija kao arsen, brzo i odmah. Ne, ona ubija polako. Strpljiva je, čeka, svaki dan uzima po malo života i vuče nas u svoj centar nemoći sve dok potpuno ne usisa čovjekovu volju za životom. S ovim se poistovjećujemo svi bez obzira na vrijeme, rutina je bezvremenski otrov.

„Ona (Emma) je bitno nekritički lik, povezana sa svijetom osjetilima i osjećajima, a ne sa sviješću.“¹⁴

Emma nema nikakav vid zabave kakav imaju današnje žene. Ne postoji ništa zanimljivo da joj odvuče pozornost, osim knjiga. Njihov sadržaj kreirao joj je um tako da vidi ljubav kao nešto veličanstveno i nerealno. Čak i u manastiru gdje se odgajaju „čedne“ djevojke, ona se izdvaja, čita zabranjenu literaturu. Povijesni ljubavni romani puni su strasti, požude i želje, puni su avantura i zabranjenog voća. Emma to nema i to joj fali. Ne zato što je ona izopačena žena, nego zato što joj to treba jer je tako naučila, jer samo za to zna. Jer je to tako u njezinu okviru uma. Stoga vođena željom za avanturama u srcu, a u stvarnosti zatvorena da bude domaćica, ona se lomi. Troši novac na uređenje prostora, na haljine, zavjese. Zadužuje se, nemarna je, misli da može vratiti novac, a tone sve dublje jer Charles ne zarađuje dovoljno za njezine hirove. Konstantno je pod pritiskom, očekuje neku promjenu, sanja da će joj se život promijeniti na bolje, ali to se ne događa. Kada upozna svoje ljubavnike, svaki je od njih novi vid zabave, u svakom traži utočište, ali oni to ne nude. Emma se konstantno zanosi i udara glavom u zid. Odnos stvarnosti i njezinih želja uporno je obrnuto proporcionalan. To stvara napetost između nje i njene okoline. Posebno između nje i muža, pita se: Bože, zašto sam se udala? Smatra taj postupak cijelom svojom nesrećom iz koje nema povratka. Brak ju guši, u njemu se ne vidi, traži izlaz iz svoje kome stvarnog života. Dani se redaju jedan za drugim i svaki je isti, svaki je crn i loš. Potrebno joj je samoostvarenje koje je nestalo danom kada se udala jer ne pronalazi

---

¹⁴ Šafranek, I., *Gospođa Bovary i Sentimentalni odgoj* Gustava Flauberta, Zagreb, 1995., str. 115

se u svakodnevici. Troši vlastitu osobu na očaj i očekivanje nečega što nikada neće doći i što na kraju nije ni došlo.

Možda se spasila smrću jer tko zna što je iza zavjese. No, jedno je sigurno. Napravila je ogromnu štetu ljudima oko sebe, ljudima koji su je voljeli, pogotovo svome mužu koji je tako nezasluženo bio bezobzirno tretiran kao ljudsko smeće. Sam motiv preljuba dovoljan je da ju čitatelj zamrzi iako bi se možda poistovjetio s njom. Charles je prikazan kao dobar, kao netko tko bi dao sve za nju, a zauzvrat nije dobio ništa.

„Da ne bi po noći imala kraj sebe tog čovjeka, koji se samo ispruži i spava, ona ga najposlije svojim prenemaganjem otpravi u drugi kat; i ona bi do jutra čitala pretjerano uzbudljive knjige u kojima je bilo razuzdanih opisa i jezovitih prizora. Često, kad bi je spopao strah, ona bi kriknula, i Charles bi dotrčao. Ah, odlazi! – govorila je ona.“¹⁵

Bez obzira na njegovu dobrotu, on nije bio nimalo uzbudljiv, a nekako se čini da se nije ni trudio biti uzbudljiv. On je volio svoju rutinu, nije žudio za ludim avanturama. Bio je možda preozbiljna osoba. Ukratko, definicija kontrasta između dviju osoba. Nekako je žalosno što je sve doživio i kako je skončao. Nije to nikako zaslužio, a sve zbog jedne hirovite žene koja mu je uništila život. Nisam sigurna koliko ju je ludilo moglo voditi da tako nesmotreno ostavi traga na svima oko sebe. Ona je slijepa, potreba ju je učinila bolesnom. Njezin sustav vrijednosti potpuno se promijenio.

„Ona je u sebi ponavljala: 'Imam ljubavnika. Imam ljubavnika!' uživajući pri toj pomisli, kao da je ponovno došla u doba puberteta. Ona će konačno, dakle, upoznati one ljubavne radosti, onu opojnost sreće za koju je već bila izgubila svaku nadu. Pred njom se otvarao neki nov, čaroban svijet, u kome će vječno vladati strast, zanos i ushićenje..“¹⁶

Iz ovog citata vidljiva je količina Emmine sebičnosti i potrebe za ostvarenjem cilja strastvene ljubavne veze. Ona je slavila preljub. Nije joj važan muž, brak, obitelj. Važna joj je činjenica da konačno dolazi do svojeg cilja o kojem je tako dugo sanjala. Nažalost, njezina sreća ne traje dugo. I Leon i Rodolphe ruše joj snove. Ona se zanosi mislju da su oni tu da je spase od njezine rutine, pogotovo Rodolphe s kojim planira bijeg. Iako je mrzila brak, s Rodolpheom Boulanger opet ga je zamišljala. Tražila je da razmijene pramenove kose, slike, te na kraju je željela i pravi

---

¹⁵ Flaubert, G., *Gospođa Bovary*, Zagreb, 1967., str. 249

¹⁶ Isto, str. 143

vjenčani prsten. Postajala je vrlo sentimentalna, a to nije bio pravac u kojem je Rodolphe htio kročiti. Zanos ju je nosio ravno u ponor. Rodolphe ga je, pak, prezirao i kada je to shvatio, njegovo se ponašanje prema njoj promijenilo.

Tijekom tog razdoblja kopkalo ju je pitanje zašto mrzi svog muža, zašto ga jednostavno ne može voljeti? I iz toga vidimo da ona nije zla, pakosna žena, već samo emocionalna osoba koja jednostavno ne može protiv svojih osjećaja. Nismo stvoreni da bismo bili žrtve i nitko to ne bi trebao ni biti, no vrlo dobro bismo trebali znati čega se sve trebamo odreći za vlastite ciljeve, a da pritom ne činimo štetu nikome oko sebe.

„Uostalom, kakva je to bijedna manija da tako uništava svoj život u neprekidnim žrtvama? Ona se sjeti svih svojih duševnih muka, svih podlosti bračnog i obiteljskog života, svih svojih snova, koji su se srušili u blato kao ranjene lastavice, svega, što je bila željela, svega što je sebi uskratila, svega, što je mogla imati. A zašto? Sve je to bilo zbog njega, zbog tog stvora, zbog tog čovjeka, koji ništa ne razumije, koji ništa ne osjeća!“¹⁷

Napokon je željela bijeg. Predložila je to Rodolpheu koji to nikako nije smatrao mogućim. Društvo ju je već preziralo jer su svi nagađali što se tu zbiva, Charlesova majka tražila je od njega da ženi zabrani čitanje romana jer je to ono što ju kvari. Charles nije nikoga slušao. Emma je i dalje izdržavala svakodnevicu tješeći se svojom nadom u odlazak. I naposljetku – kolaps.

„Svijet je okrutan, Emma. Kamo bismo god išli, on bi nas proganjao.. Ja ću već biti daleko kada budete čitali ove tužne retke.. Budite jaki.. S Bogom.“¹⁸

Emma je pala u nesvijest, doživjela je živčani slom, njezin svijet se ponovno srušio i sada više nije imala ništa. U daljnjim događajima Emma sve više tone. Gubi se svaka nada i nju guta posljednja glupost koju će ikada napraviti.

S Rodolpheom se susreće još nakon niza događaja kada želi posuditi novac jer će joj u suprotnom prodati sve stvari. Uz sve te probleme dugovi su ju gušili. Taj njihov, posljednji susret bio je kraj Emme Bovary.

„Tada joj iskrсну pred oči njezin položaj kao kakav ponor. Grudi joj se strašno nadimahu od teška disanja. Zatim je obuze neki junački zanos, koji je učini gotovo veselom, i ona se trčeći

---

¹⁷ Flaubert, G., *Gospođa Bovary*, Zagreb, 1967., str.151

¹⁸ Isto, str. 177

spusti niz brijeg, prijeđe preko brvna za krave, udari stazom, drvoredom, pored tržnice i dođe pred ljekarnu.“¹⁹

„Ključ se okrene u bravi i Emma pođe prema trećoj polici – tako se dobro sjećala – zgrabi plavu bocu, istrgne čep, zavuče u nju ruku, izvuče punu šaku bijelog praška i stade ga gutati.“²⁰

U knjizi slijede sati Emmine agonije pred smrt, i ne samo njezine agonije već i Charlesove. On ju svim silama želi spasiti, saziva sve doktore koje poznaje, gubi se u očaju, ali ne uspijeva. On je bdio iznad njezina kreveta i stiskao njezine ruke te drhtao pri svakom osjećaju njezina srca. Čini se kako kroz cijelo djelo on pati slijepo vjerujući ženi koja je samoj sebi i svima oko sebe uništila život. Emmina smrt bila je duga i bolna, kao prikaz njezina života. Ona se gušila, pluća su joj se nadimala, baš kao kada je tražila izlaz iz svoje rutine, tražeći zrak i gušeći se u svojoj požudi. Sada je tome bivao kraj.

„A ona je mislila, kako je sada došao kraj svim nevjerama, svim podlostima i bezbrojnim požudama koje su je mučile.“²¹

„Jedan je grč ponovno obori na jastuke. Svi pristupiše. Emme više nije bilo.“²²

Odabrala sam dio knjige koji opisuje njezinu ljubavnu aferu i njezinu smrt jer ti dijelovi prikazuju svu žar života, ljubav i želju za slobodom. Oni prikazuju koliko rutina jednog čovjeka koji ju ne podnosi, uništava puno više života od samo tog jednog. Ljudi gube nadu i vjeru. Kada izgube dragu osobu, ljudima više ništa nije bitno, sve je lažno, prljavo i sivo. Ljutimo se, proklinjemo, svojim bijesom izražavamo svoju nemoć koja se zrcali u svakom pokretu našeg tijela, a ono što nam priroda pokazuje jest to da se time ne mijenja apsolutno ništa.

„Bovary je išao velikim koracima duž zida pored voćnjaka, škripao zubima i upravljao prema nebu pogled, pune proklinjanja; ali od toga se ne pomakne niti jedan listić.“²³

Životna perspektiva nestaje s jednim pogledom prema okolini koja dalje nastavlja živjeti. Okolini koja čak i u tom kobnom, žalosnom i nesretnom trenutku traži izlaz i način da se objasni

---

¹⁹ Isto, str. 269-270

²⁰ Flaubert, G., *Gospođa Bovary*, Zagreb, 1967., str. 270

²¹ Isto, str.273

²² Isto, str. 280

²³ Isto, str. 282

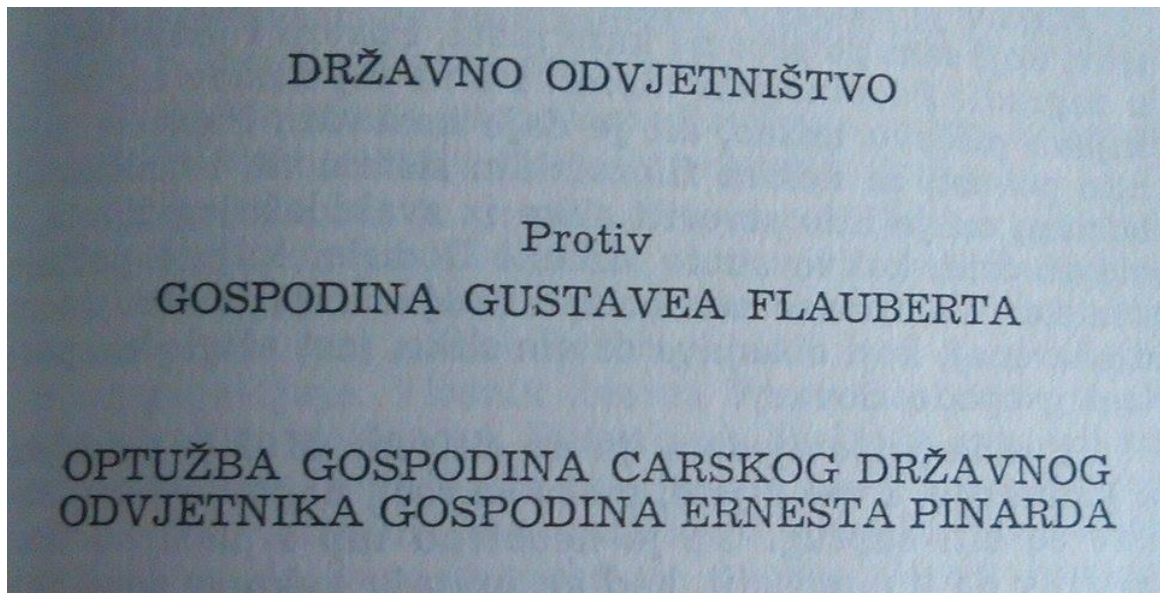
ostalima. Baš kao i ljekarnik koji u svom članku piše da je Emma pogriješila, da je uzela arsen umjesto šećera dok je pravila kremu od vanilije samo kako bi se ogradio od nesretnog slučaja, samo kako se ne bi njega povezalo s tim jer ipak je Emma uzela arsen iz njegove ljekarne. Ljudsko licemjerje, brojna lica jedne osobe, nemoć i nedostižna sloboda – ove dijelove života predstavlja ovo djelo. Emmin lik je svaka osoba na ovom svijetu barem u jednom trenutku svoga života.

5. ODNOS DRUŠTVA PREMA POJEDINCU

Toliko je patnje na ovom svijetu prouzrokovano ljudskom zlobom i netolerancijom prema drugoj osobi. Smatram kako svo zlo potiče od izmišljenih moralnih vrijednosti kojima su ljudi izgradili kaveze sami oko sebe, pa time i oko drugih. Sigurno je puno puta svatko doživio da je rekao kako nešto nikada neće učiniti jer to nije dobro prema tuđim standardima, a onda je opet to učinio i imao grižnju savjesti ili mu je to onda postalo sasvim normalno i u redu. Svaka osoba gleda kroz poseban okvir uma, svatko ima neki skup ideala koji je njemu poseban i važan. Da se Emma nije morala skrivati, da je mogla olako napustiti Charlesa i nastaviti loviti svoje snove, oboje bi bili puno sretniji jer lakše se preboli izgubljena žena nego mrtva žena, u svakom slučaju. Ovako su svi prividno sretni, svi su onakvi kakvi bi prema društvenim standardima baš i trebali biti, a iza tih maski nalazi se patnja. Patnja koja tjera ljude na očajne postupke, na razaranje obitelji, naposljetku i na oduzimanje vlastitog života što nije rijedak slučaj ni danas. Zbog toga je ovo djelo uvijek suvremeno, uvijek unutar i izvan svoga vremena. U vrijeme kada je knjiga nastala bilo je još gore, u nastavku rada vidjet ćemo kakve je sve probleme sam Gustave Flaubert imao zbog pisanja ovog djela.

Ljudi se vole igrati bogova, vole činiti zlo i upravljati tuđim životima. Bilo bi Rodolpheu lako pobjeći s Emmom, ali kao jedan od razloga zašto to nije moguće, navodi on u cijelom svom izmišljotina/utjeha pismu, osude društva. Ta, kakav bi on ugled imao da pobjegne sa udanom ženom, kako bi ih svijet promatrao?! Bili bi odbačeni i prognani. Stoga je vidljivo u ovom djelu kako je takva definicija morala sastavljena kako bi uništila čovjeka i njegovu slobodu. Jasno je da trebaju postojati granice, ali u ovakvom načinu suživota te se granice krše tako što svojim viđenjem normalnog ugrožavamo slobodu drugoga. Kada se taj problem prevlada, možda će svijet postati bolji, ljepši, tolerantniji, ali ja ovdje također bivam samo sanjar jer društvo je izopačeno, pokvareno i spremno na sve da obrani svoj ideal, što god on predstavljao i upravo iz tog razloga, gore navedeno nikada neće biti moguće.

6. SUDSKI PROCES ZBOG DJELA

Slika br. 2 „Naziv optužbe“

Djelo Gustava Flauberta – *Gospođa Bovary*, optuženo je za povredu javnog i vjerskog morala zbog svoje slikovitosti i sirovosti realističkih detalja i opisa koji nisu bili po pravilima tadašnjeg društva.

Na početku procesa spominje se kako je djelo izašlo u šest svezaka te da to nije moguće proći u jednom postupku jer nije da je riječ o običnom novinskom članku koji se može brzo analizirati. Tako da već na samom početku vidimo besmisao jer se nije čitao roman već se samo ispriopovjedio – šturo i brzo, a onda su izdvojili dijelove koje su smatrali povredom morala što nikako nema smisla jer su u potpunosti izvan konteksta djela te osobi koja nije upoznata s djelom ne mogu puno prikazati. To je kao kada u školi pročitamo sadržaj lektire pa u ispit u ne znamo nijedan detalj niti sam smisao djela. Čak je i postupak bio oličenje svakog postupka tijekom cijele povijesti i danas. Uvijek se izdvoji samo ono što nekome ide ili ne ide u prilog, ostalo nije korisno ili bi čak išlo u prilog suprotnoj strani. Tužitelj je bio državni odvjetnik Ernest Pinard, obrana je bio odvjetnik Senard, a optuženi Gustave Flaubert, Léon Laurent-Pichat te Auguste-Alexis Pillet.

6.1. Povreda javnog morala i religije

„Gospodo, ja sam prvi dio svog zadatka izvršio; ja sam pripovijedao, sada ću citirati, a poslije citata doći će inkriminacija, koja se odnosi na dva prestupka: na povredu javnog morala i na povredu vjerskog morala. Povreda javnog morala sastoji se u sablažnjivim prizorima, koje ću vam iznijeti, a povreda vjerskog morala u razbludnim slikama, kojima su protkane vjerske stvari.“²⁴

Ovdje su navodili primjere poput veze sa Rodolpheom, prijelazno stanje vjerskog zanosa između dva preljuba, veze s Leonom, te smrt Emme Bovary. Proglasili su Flaubertov način izražavanja dvosmislenim. Osudili su njegov izbor riječi, neke su im bile više opravdane od drugih, kao npr. prljavština umjesto razočaranja. Sablažnjive slike bile su im dijete na ispovijedi i svaki opis Emme koji je postojao u knjizi jer je njezina ljepota za njih bila izazivačka! Reklo se da se pisac uopće nije potrudio opisati kakav je njezin, razum, srce, duša; a ja smatram kako je to zapravo sve što je pisac uopće i napravio. No, bilo je bitno da je to njima izazivačko, pa se pitam čiji je moral ovdje trebalo preispitati?! Ono što im je bilo najsablažnjivije bilo je Emmino slavljenje preljuba bez grižnje savjesti te opis Emme koju je preljub učinio još ljepšom.

„Eto, gospodo, to je za mene mnogo opasnije, mnogo nemoralnije nego i sam pad! ...

„Eto, kakav lik zna stvoriti gospodin Flaubert. Kako se oči te žene šire! Kako se poslije njezina pada razliva po njoj nešto čarobno! Je li njezina ljepota ikad bila tako sjajna kao sutradan i narednih dana poslije pada? Ono što vam pisac prikazuje, to je poezija preljuba, i ja vas još jedanput pitam, nisu li te sablažnjive strane potpuno nemoralne! ! !“²⁵

Kada su prešli preko preljuba, zastali su na vjerskim obilježjima te je tužitelj izvijestio kako on osobno ne voli da se o vjerskim stvarima govori u romanima te kad se već govori, zašto ih se prlja riječima?! Suludo krajnje da se ne smije prikazati stvarni život ljudi samo zato što to nekome ne paše. Držalo se do vjere kao svete stvari, ali nikako se nije smjela prikazati ona izopačena strana. Spominje se i Magdalena preljubnica, biblijski lik. Emma nije takva, ona se ne kaje, ne mijenja, ali tko nam može dokazati, osim toga da je famozna Magdalena uopće

---

²⁴ Flaubert, G., *Gospođa Bovary*, Zagreb, 1967., str.307

²⁵ Isto, str. 311

postojala ili je bila metafora za sve preljubnice toga doba, da su se ona ili one uopće kajale? Smeta mi u ovom govoru, kao i općenito danas u svijetu kada se spolna priroda čovjeka smatra neprirodnom. Još bih spomenula izbor riječi odvjetnika koji je samo citirao i nakon citata uvijek ponavljao 'eto, gospodo'. Nimalo rječit čovjek, ako se već trebalo optužiti jednog pisca, onda su mogli naći boljeg govornika. On opisuje piščev stil gnjusnim, nemoralnim i bezobzirnim, a zaboravlja da su opisani likovi ono što se zapravo događa u stvarnom životu i da je njegov moral samo zavjesa kojom se skriva od stvarnosti koja ga okružuje.

„Ističem ovdje dvije stvari, gospodo, prekrasno slikanje što se talenta tiče, ali gnusno s moralnog gledišta. Priznajem, gospodin Flaubert umije da uljepša svoje slike svim umjetničkim sredstvima, ali bez umjetničke obzirnosti. Kod njega nema vela ni koprene, on iznosi prirodu u svoj njenoj golotinji, u svoj njenoj surovosti“²⁶

A ja se pitam, što je u tome loše? Smatram to jedinim ispravnim načinom. Prikazati stvarnost ne može se drugačije. Jer ono što je stvarno, stvarno je bez obzira koliko se ljudi nad tim sablažnjivali, ali najlakše je živjeti s ružičastima naočalama i napadati svakoga tko nema isti pogled na svijet.

Državno odvjetništvo nije navelo samo pisca kao krivca već i gospodina Pichata koji je primio knjigu te gospodina Pilleta koji ju je tiskao te je tražilo jednaku kaznu za sve njih jer djelo je napisano, ali nije moralo biti objavljeno. Po njihovu mišljenju, tiskar je trebao biti 'predstraža protiv sablazni'. Također se govornik ovdje protivi ijednom obliku propitkivanja o vjerskim 'istinama'. Govori kako je pisac skeptičan po pitanju života poslije smrti. Suludo je uopće upuštati se u rasprave s ljudima koji jednostavno ne vide ništa osim onoga što odluče vjerovati da vide, s ljudima koji izjave da se sve mora tražiti u kršćanskom moralu jer je on temelj suvremenih civilizacija. Ono što je zanimljivo, dio je koji dolazi na kraju i koji pokazuje koliko je lažan moral tih ljudi.

„Tko čita roman gospodina Flauberta? Jesu li to ljudi koji se bave političkom ili društvenom ekonomijom? Ne! Lakoumne strane djela *Gospođa Bovary* dospijevaju u još lakoumnije ruke, u ruke mladih djevojaka, pokatkad i udatih žena. No, dobro! Kada mašta bude očarana, kad ta

---

²⁶ Flaubert, G., *Gospođa Bovary*, Zagreb, 1967., str. 317

očaranost obuzme srce, kad srce progovori čulima, mislite li vi da će hladno rasuđivanje biti dovoljno jako protiv te očaranosti čula i osjećaja?“²⁷

Dugo i iscrpljujuće bilo je čitanje ovih redaka, ali bi se reklo da je vrijedilo kada sam došla do ovog dijela. Govornik ističe i pobija sve ono što je do sada izrekao jer u svim tim ženama zapravo vidi Emminu osobnost. Ovdje moral igra ulogu samo ako nema ničega oko nas što bi nas potaknulo da taj moral prekršimo. Dakle, čim bi roman stigao u ruke 'čednih, moralnih' žena, one bi se izopačile? Pitam se, koliko je onda jak moral tih ljudi kada ga lome sve sitne životne zapreke?!

Neobrazovanost na polju umjetnosti krasi ovog čovjeka jer je izjavio da su umjetnosti potrebna pravila, to je možda najbesmislenija stvar u cijelom govoru koji završava ovim riječima: „Umjetnost bez pravila nije više umjetnost: to je kao žena koja bi se potpuno svukla. Nametnuti umjetnosti jedino pravilo opće pristojnosti ne znači podjarmiti je, nego poštovati je. Pravilom se čovjek jedino i uzdiže. To su, gospodo, načela koja mi javno ispovijedamo, to je doktrina, koju svjesno branimo.“²⁸

6.2. Obrambeni govor branitelja gospodina Senarda

Za početak, trebalo bi naglasiti da je govor osim obrane bio i prijateljski čin jer je gospodin Senard izjavio da je otac Gustava Flauberta bio njegov prijatelj i glavni kirurg u Gradskoj bolnici u Rouenu, čime je vjerojatno htio naglasiti da Gustave Flaubert dolazi iz ozbiljne obitelji.

„Gospodin Gustave Flaubert je čovjek ozbiljna karaktera, koji je po svojoj prirodi sklon dubokim stvarima, tužnim stvarima. To nije čovjek, koga vam državno odvjetništvo predstavlja s petnaest do dvadeset redaka, istrgnutih tu i tamo, kao majstora sablažnjivih slika.“²⁹

Ono što sam prethodno spomenula, izdvajanje samo nekih citata, kao primjer u obrani izdvaja i gospodin Senard ističući nerazmjer između pročitanih citata i cjelokupnog djela. Također

---

²⁷ Isto, str. 321

²⁸ Flaubert, G., *Gospođa Bovary*, Zagreb, 1967., str. 323

²⁹ Isto, str. 325

navodi i pitanje koliko knjiga potiče na razvrat, a koliko na promišljanje. Predstavilo je državno odvjetništvo knjigu kao poeziju preljuba, ali nisu uvidjeli da je taj preljub na kraju bio pun sramote za Emmin lik, pun razočaranja i očaja što ukazuje ljudima koliko je loš čin i samim time što je iznesena surova stvarnost, ona ne može poticati na zlo, može samo prikazati kolika se cijena za to mora platiti. Stoga je cjelokupan roman primjer svakodnevnog života i pouka koja tjera čitatelja da promisli o svojim budućim odlukama.

„Kod njega se sve velike društvene mane prikazuju na svakoj stranici, kod njega je preljub pun odvranosti i sramote. On je iz svakidašnjih životnih odnosa izvukao najoštriju pouku koja se može dati jednoj mladoj ženi.“³⁰

Argumenti obrane redali su se od primjera kako je autor smisleno objavio ovaj roman koji nije pisao nekoliko sati nego tri godine koje su bile ispunjene istraživanjima; čitajući ga svojim prijateljima književnicima koji su ga također odobravali ne videći u njemu ništa sporno. Također je navedeno kako Gustave Flaubert nikada ne bi objavio to djelo da je mislio kako je nemoralno jer ne bi želio osramotiti obiteljsko ime, koje je bilo poznato i cijenjeno. Odvjetnik posebno ističe umjetnika Lamartinea, koji nije ni poznavao Flauberta, a na koga je djelo ostavilo velik dojam, toliki da je odlučio potražiti i doznati tko je taj autor.

„Naložio je svome tajniku, da ode gospodinu Flaubertu i da mu izruči njegove pozdrave, da mu izrazi zadovoljstvo, koje je osjetio čitajući njegovo djelo, i da ga uvjeri, da želi vidjeti novoga pisca koji se otkrio takvim jednim pokušajem.“³¹

„A kada ga je gospodin Flaubert zapitao: 'Možete li onda razumjeti, gospodine de Lamartine, da je protiv mene podignuta tužba pred sudom za prijestupe zbog povrede javnog morala i religije?' Lamartine mu je odgovorio: 'Mislim da sam cijeloga svog života bio čovjek, koji je u svojim književnim radovima kao i u ostalim svojim djelima najbolje razumio, što je javni i vjerski moral; drago moje dijete, nije moguće da u Francuskoj postoji sud koji bi vas osudio.'“³²

Kao razlog ovoj parnici odvjetnik je naveo izostavljanje dijela o putovanju Emme i Leonea kočijom koja se nikako nije zaustavljala, u časopisu *Revue de Paris*. Kada ne znamo što se zapravo nalazilo u tom dijelu, možemo pretpostaviti bilo što. Naravno da se pretpostavilo nešto

---

³⁰ Flaubert, G., *Gospođa Bovary*, Zagreb, 1967., str. 329

³¹ Isto, str. 333

³² Isto, str. 334

izopačeno i grozno jer takvi su umovi lažnih moralista koji bi vješali nedužne ljude zbog vlastitih izopačenih pobuda. Zanimljivo mi je u opisanom procesu što se tužitelj izvlačio kako nije izjavio rečenice koje stvarno jest izjavio. Vidimo u tome nestabilnost njegovih riječi i besmislenost njegovih izjava. Svidjelo mi se što su na kraju shvatili da taj čovjek nije ni pročitao knjigu, ali se našao kao glavni tužitelj.

„I eto, ta mlada djevojka, koju ste odgojili, postala je žena. Gospodin carski državni odvjetnik je rekao: 'Pokušava li ona uopće da zavoli svoga muža?' Vi niste čitali knjigu, jer da ste ju čitali, vi ne biste stavili taj prigovor.“³³

Pred kraj rasprave još je izrečeno:

„Ja branim čovjeka, koji bi, da je naišao na kakvu književnu kritiku o vanjskom izgledu svoje knjige, o nekim izrazima, o suvišnim pojedinostima, o jednom ili drugom pitanju, bio prihvatio tu književnu kritiku od srca. Ali tome da ga optužuju zbog povrede morala i vjere, tome se gospodin Flaubert ne može dovoljno načuditi! I on protestira tu pred vama sa svim čuđenjem i sa svom svojom snagom protiv takve jedne optužbe.“³⁴

„Na vama je sada da odlučite. Vi ste ocijenili knjigu u cjelini i u pojedinostima; nije moguće da se kolebate!“³⁵

U cijelom svom argumentiranju, odvjetnik gospodina Flauberta bio je iznimno detaljan, objektivan, ali i subjektivan. Koristio se primjerima iz vlastitog života, iznosio je svoje stavove i mišljenja o pojedinim pitanjima i nije se libio suprotstaviti carskom državnom odvjetniku – tužitelju. Otkrio je da on nije pročitao djelo te da se tako iscjepkano na pojedine opise ono ne može suditi. Vidljivo je kako se tužitelj obazirao samo na ono čega u knjizi nema (Magdalena), a da je preskočio ono čega ima, ili jednostavno nije znao za to jer nije pročitao djelo u cjelini. Obrazac ponašanja ne može se jednako primjeniti na svaku osobu jer nisu svi isti. Djelo je bilo moralno i korisno, ali oni to nisu uvidjeli zbog vlastite izopačenosti i pobuda koje su im se probudile čitanjem određenih opisa, što je svakako samo njihova sramota. Još bi bilo zanimljivo spomenuti izjavu samog pisca Flauberta koja glasi:

---

³³ Flaubert, G., *Gospođa Bovary*, Zagreb, 1967, str. 346

³⁴ Isto, str. 375

³⁵ Isto

"Vjeruju da sam zaljubljen u stvarnost, a zapravo ja je mrzim; iz mržnje prema realizmu počeo sam pisati taj roman. Ali ja ništa manje ne mrzim ni lažnu idealnost građanske duhovnosti i akademske književnosti." ³⁶

6.3. Presuda

Sud je presudio u korist pisca i ostala dva optuženika (Pichat i Pillet) jer djelo nije bilo nemoralno, samo su opisi bili nesvakidašnji. To je bio Flaubertov prvi roman, pa su možda bili manje strogi. Navedeno je kako nije bilo dovoljno navesti samo neke ulomke, a ne iznijeti one koji su bili poučni i koji nisu vrijeđali moral. Sud je uvidio da je pisac imao namjeru iskazati kakve sve opasnosti čekaju mladu ženu koja se upusti u avanture i preljub i koja traži sreću izvan svoga doma. Ne možemo živjeti život koji nam nije namijenjen, možda bi bio zaključak djela, ali po mojem mišljenju na puno toga možemo sami utjecati. Sud je također naveo da je glavna misao djela u načelu moralna, ali da su u određenim dijelovima, svi optuženi prešli granice koje nisu smjeli.

„S obzirom na to da Gustave Flaubert odlučno izjavljuje da poštuje dobre običaje i sve, što se odnosi na vjerski moral; da ne izgleda da je njegova knjiga, kao izvjesna druga djela, bila napisana s jednim ciljem da zadovolji čulne strasti, duh raskalašenosti i razvrata ili da izvirgava smijehu stvari, koje svi moraju nadasve poštovati;

Da je samo pogriješio u tome, što je pokatkad izgubio iz vida pravila, preko kojih ni jedan pisac, koji drži do sebe, ne smije nikad preći, i što je zaboravio, da književnost, kao umjetnost, da bi ostvarila dobro, koje je pozvana da stvara, ne treba samo da bude nedužna i čista u svom obliku i svom izrazu;

Prema tome, s obzirom na to da nije dovoljno utvrđeno, da su Pichat, Gustave Flaubert i Pillet učinili prijestupe koji su im pripisali; sud ih rješava optužbe podignute protiv njih i oslobađa ih od plaćanja sudskih troškova.“³⁷

Na kraju ovog sudskog procesa, ipak je pobijedio zdrav razum, a ne nečija nastojanja da nametnu svoje moralne vrijednosti ostalim ljudima. Ovo je bilo vrlo osjetljivo razdoblje, iako ja na njega mogu gledati samo iz 2016-e godine. Zbog toga su moji komentari tako osuđujući

---

³⁶ Polanšćak, A., Šafranek, I., Francuski realistički romani XIX. stoljeća, Zagreb, 1972., str. 119

³⁷ Flaubert, G., Gospođa Bovary (ulomak – Presuda), Zagreb, 1967., str. 378

po tužitelja, ali vidljivo je da nije bilo puno drukčije ni tada. Možda da je tužitelj bio netko tko je doista stajao iza svojih riječi, da je pročitao djelo i stvarno iznio kako je nemoralno pravim argumentima i činjenicama (koje zapravo ne postoje), možda bi sud donio drukčiju presudu. U ovom slučaju koji se dogodio, zaključak je samo taj da iznošenje stvarnosti ne može sadržavati pretjerane eufemizme, jer ona je surova i ponekad, nažalost pogubna.

7. BOVARIZAM

Kada sam posudila ovaj roman i odnijela ga na kopiranje, čovjek pored mene pogledao je u knjigu koju držim i upitao: „Tko se drogira?“ Ovaj događaj potaknuo me na razmišljanje jer ljudi očito i danas smatraju ovaj roman nečim što utječe na naše ponašanje kao droga i nešto što nam ispire mozak. Žalosno je vidjeti takvo mišljenje jer ako se tako misli o jednoj knjizi, što onda možemo očekivati po pitanju razvoja čitateljskih navika?! Svo to zlo zbog iskrivljene percepcije književnoga djela kao nečega što vrijeđa moral 'normalnih i čednih' građana. Vidljivo je kako je mišljenje ovih ljudi isto kao mišljenje Charlesove majke i društva u romanu, a to je da ženu kvari čitanje, ona se ne smije maknuti od stvarnosti jer joj to pobuđuje lude zamisli. Ljudi ni danas ne vide činjenicu da ne trebamo robovati stvarnosti bez ikakvog opuštanja kakvo nam nudi 'obična' knjiga. Sve je zabranjeno, svi se guše u nametnutim pravilima po kojima žive bez nekog valjanog razloga ili najviše iz straha od osude društva. Tako guše vlastiti potencijal za stvaranje umjetnosti jer ona nastaje tek kada se oslobodimo okova svakodnevnih životnih problema koji su zapravo vrlo mali u usporedbi na cijelu vječnost koja je već tu. Nažalost, ljudi su slijepi i ne vide ono bitno i zbog toga imamo toliko puno primjera žrtvi lažnih moralista koji zbog svojih uvjerenja uništavaju živote mladih ljudi koji još ne znaju što žele, koji žude za slobodom izbora i žele živjeti u svijetu koji im ne nameće nikakva pravila i vrijednosti. Velika većina glazbenika uništila se drogom u kojoj su tražili izlaz i spas. Njih se također smatralo nemoralnima, sljedbenicima sotone i slično. Pod utjecajem droga stvarali su glazbu i živjeli u nekom drugom svijetu u kojem su bili dobrodošli. Kao primjer, ovdje bih navela Janis Joplin, koja je u svojim pismima roditeljima iskazivala svoju tugu i neprestano se ispričavala što nije postala učiteljica, kako su oni od nje očekivali. Na kraju je skončala sama, predozirana u sobi nekog jeftinog hotela. Vrijeme je prošlo od nastanka ovog djela do danas i ono se promijenilo. Možda samo prividno, ali čini se da je društvo postalo malo slobodnije. Postoje još uvijek skupine koje se bore za prava nečega što je odavno prestalo biti važno, ali ipak je više ostalih koji ne mare za tako nebitne stvari jer trenutno smo tu i postojimo, pa zašto si onda slikati okove na rukama raznim pravilima kada je sloboda većinom najvažnija i najčešća ljudska potreba?! Smrt je ono što svakoga od nas čeka na kraju puta, zbog te činjenice svijet u kojem se nalazimo vidimo kao beznadan svijet u kojem zapravo ništa nije važno jer nije za zauvijek i za tim onda nema potrebe. S takvim destruktivnim stavom prema životu živi većina sanjara te poput Emme tumara u mraku tražeći izlaz i nedokučive odgovore na ta vječna životna pitanja.

Roman *Gospođa Bovary* sa sobom je iznjedrio jedan književni pojam koji je u jednoj riječi opisao sve ovo prethodno navedeno, a to je bovarizam.

„Bovarizam predstavlja obrazac ponašanja u kome se gubi osjećaj za realnost zbog dugotrajnog i postojanog nezadovoljstva, koje je posljedica razlike između umišljene slike o sebi i svog stvarnog postojanja. Pojava psiholoških karakteristika koje se kod mladih žena očituju nezadovoljstvom vlastitim stanjem i željom za nečim što prelazi njihove mogućnosti. Kod mladih ta pojava donekle ulazi u pojam mitomanije, kad se mladi čovjek povlači u imaginarni svijet fantazije.“³⁸

Velik je utjecaj ovog djela na društvo, što je vidljivo iz ove definicije jer je poslužilo kao podloga za kreiranje pojma koji opisuje jedno često stanje ljudske svijesti.

---

³⁸ Knjižnica.hr - Portal narodnih knjižnica (<http://knjiznica.hr/home.php>) (03.07.2016.)

8. ZAKLJUČAK

Kroz ovo vrhunsko djelo Gustavea Flauberta, naročito kroz Emmin lik, otvoren je prozor u stvarnost, bez uljepšavanja i cenzure. U stvarnost kakva se događa ljudima oko nas, a da nismo ni svjesni tih događaja. Emma Bovary postala je pojam koji opisuje svaku osobu koja nije zadovoljna svojom situacijom, koja ima neke druge vizije života. U Emmi se bore duhovna i materijalna strana čovjeka. Ona ima određenu sigurnost, muža, dom, dijete, ali to nije ono što je njoj potrebno. Odgojena je u samostanu, nije imala primjer ni oca ni majke, uvijek je učena nekoj povučenosti i čednosti dok je skrivečki čitala ljubavne romane. U takvim romanima glavni likovi često su odvažne žene koje same upravljaju svojom sudbinom, žene preljubnice, žene koje žele samo određenu vrstu muškaraca i slično. Ona je u njima vidjela sebe, željela je avanture, sanjara je o takvim uzbudljivim događajima, a ono što je njoj bilo namijenjeno, bilo je sasvim suprotno od toga. Sanjala je o slobodi, ne znajući da su ta prostranstva samo prividna. To je u njoj pobudilo sve negativne osjećaje poput sputanosti i nezadovoljstva. Njezin cilj udajom za Charlesa nije bio ostvaren kako je u početku priželjkivala. Ništa se nije promijenilo, samo se preselila iz jedne dosadne okoline u drugu i živjela u bolesnoj rutini. Surova, realna stvarnost postavila je svoje okove oko njezine osobe lomeći ju svakim novim pokušajem probijanja, dajući na znanje da je to ono s čime se mora pomiriti jer je za nju predviđeno. Dalje od toga nema. Nije moguće pronaći zraka u bezdušnoj sferi čovjekova postojanja. Gušenje je postalo refleksna reakcija u takvom zagrljaju okova. Neko vrijeme se borila za svoje ideale; varala je muža, trošila novac, bezbrižno udovoljavala svojim hirovima. Potreba za zadovoljstvom pružila joj je krvavu ruku mučeništva i na kraju ju uništila. Dopustila je da ju nemoć odvede ravno do otrova koji je na kraju razorio njezino tijelo i Emma je umrla ostavljajući za sobom neizbrisive tragove zla koje je počinila svima oko sebe dok je jurila svoje snove ili bolje rečeno, propast. Uz ovakvu radnju, vrlo slikovito opisanu u djelu, društvo toga doba nije moglo ostati ušutkano. Oni su smatrali da je roman nemoralan, da vrijeđa religiju. Tužili su Gustava Flauberta smatrajući da u umjetnosti trebaju postojati pravila i granice, a nisu vidjeli piščevu genijalnost i njegov trud koji je uložio u dugogodišnjem stvaranju ovog djela. Srećom, sud je presudio u piščevu korist jer je jasno da je *Gospođa Bovary* primjer romana kakav treba dati ljudima da pročitaju jer je surov i realan te takav služi kao primjer svakoj osobi govoreći da treba preispitati životne odluke i biti dosljedan svojim snovima jer samo tako možemo biti zadovoljni i spremni na životne izazove. Nažalost, ni to ne garantira uspjeh jer nismo sami na ovom svijetu. Dio smo društvene zajednice, a društvo je licemjerno i okrutno,

kako tada tako i danas te vjerojatno zauvijek. Zbog te činjenice mora postojati bunt koji će pomicati granice u umjetnosti, baš kao što je to učinio i Gustave Flaubert koji nije dopustio da se izbací bilo koji dio njegove knjige samo zato što nekome ne paše jer bi to bilo sakaćenje djela. Vidljivo je koliko je snage i hrabrosti potrebno osobi koja se nalazi u bilo kojem polju umjetnosti. Kroz povijest je cenzura bila vrlo česta pojava koja je uništila mnoga djela i time gušila kreativnost. Srećom, postoje ljudi koji neće uzmaknuti ni pred optužbom, presudom niti društvenim osudama i koji će ostati dosljedni sebi. Većinom neće doživjeti priznanje za svoje djelo tijekom svoga života, ali se njihovo ime pamti i zauvijek je upisano u povijest umjetnosti i književnosti. Jedan od tih ljudi je i Gustave Flaubert, pisac koji je svojim talentom ostavio u nasljeđe djela koja su pravo književno blago.

9. LITERATURA

Knjige

1. Flaubert, Gustave, Gospođa Bovary, Zagreb, 1967.
2. Flaubert, Gustave, Gospođa Bovary, Zagreb 1997., (Predgovor: Roman, pripovjedač i filozofija tragičnoga postojanja – Ljiljana Šarić)
3. Šafranek, Ingrid, Gospođa Bovary i Sentimentalni odgoj Gustavea Flauberta, Zagreb, 1995.
4. Polanšćak, A., Šafranek, I., Francuski realistički romani XIX. stoljeća, Zagreb, 1972.
5. Solar, Milivoj, Književni leksikon, Zagreb, 2011.

Članak

6. Hrvatska obzorja, 8., Bogdanić, Neven, Veliki majstor stila: uz 120. obljetnicu smrti Gustavea Flauberta, 2000.

Web stranice

7. Lektire.hr (<http://www.lektire.hr/autor/gustave-flaubert/>) (10.05.2016)
8. Klub posluh (<http://klub.posluh.hr/lektira/analize/madam.htm>) (19.5.2016.)
9. Matica Hrvatska (<http://www.matica.hr/knjige/autor/521/>) (10.05.2016.)
10. Knjižnica.hr – Portal narodnih knjižnica (<http://knjiznica.hr/home.php>) (03.07.2016.)

11. POPIS SLIKA

Slika br. 1 „Gustave Flaubert“

Slika br. 2 „Naziv optužbe“